

Yönetmen ve İnsan olarak Metin Erksan

Hazırlayan: **Elif Ayrenk**, Ankara Üniversitesi, Tıp Fakültesi öğrencisi

Sevgili arkadaşlarım, Sayın hocalarım,

Bugün, Mücahit Gündoğdu'nun "*Metin Erksan: Kuyu'da Bir Yönetmen*" kitabından okuduklarımdan hareketle, Türk sinemasının en değerli yönetmenlerinden Metin Erksan'ın hayatını ve eserlerini, kendi çıkarımlarımla beraber sizlere aktaracağım. Metin Erksan, İttihat ve Terakki Partisinde görev yürüten, uzun yıllar cephede savaşan Osmanlı subayı bir babanın ve çocuklarıyla tek başına var olma mücadelesi veren bir annenin en küçük çocuğudur. Devrimci ve Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucu kadrosunda yer alan babasının fikirleri kendisini etkilemiştir.

Çocukluğundan beri sinemayla ilgili olan Erksan'ın, izlediği Charlie Chaplin filmleri sinemacı olma fitilini ateşlemiştir. Eğitimini dilediği ölçüde almış, üniversitede istediği okulu okumuş ve istediği mesleği yapmıştır. Erksan güçlü bir karakterdir. Bulunduğu her ortamda kendini hissettirir. Bütün hareketleri nettir. Kardeşine kızdığı için tam ismi olan 'İsmail Metin Karamanbey'i değiştirir. Kendine has dünya kurabilme emellerini, ilk olarak burada net olarak gösterir.

İyi bir sosyo-kültürel çevrede yetişen Erksan, 30'lu yılların Türkiye'sinde taşrada yaşanan yoksulluk, çaresizlik, terk edilmişlikten pek haberdar olmadan büyümüştür. Döneminde, erken yaşta sinemayla ve kitapla tanışmış ender çocuklardandır. Bu kültürel birikimin üzerine kendi gayretini koymasıyla Türkiye'nin sayılı aydınlarından biri haline gelmiştir. Üniversite yıllarında atılgan ve cesur tavrıyla her an aktif bir öğrenci olan Erksan, hayat hakkındaki çaplı sorularına yanıt alamamıştır. İçindeki ışığı ilk o sıralarda hissetmiş, sinemacı olmaya karar vermiştir. O sırada sayılı üniversite öğrencilerinden olan Erksan, Halide Edip Adivar, Ahmet Hamdi Tanpınar gibi önemli aydınlardan ders alır.

Erksan sinemaya dair ilk girişimine, düşüncelerini yazarak başlar. Filmlerinin senaryolarını da çoğunlukla kendi yazar. Ona göre yönetmenlik, kamerayı kalem gibi kullanabilmektir. İlk yönetmenlik deneyimini üniversiteyi bitirdiği yıl, 23 yaşında yaşar. Sinemada asistanlık yaşamadan yönetmenliğe geçer. Bu onun yeterince set tecrübesi edinmeden film yönetimi yapması demektir. Fakat kendisi uzun yıllar sonra bundan pişmanlık duymuştur.

İlk filmi '*Karanlık Dünya*'nın gösterimi, Türkiye'yi dış âleme kötü tanıtacağı gerekçesiyle yasaklanmıştır. Ancak uzun ısrarlar sonucu, rahatsızlık duyulan sahneler çıkarılarak vizyona kopuk, bütünlüksüz, amatör bir yapım olarak girer. Böylece '*Karanlık Dünya*' gişede büyük bir hüsrana uğrar.

Umutsuzluğa kapılan Erksan, ikinci filminde de başarısız olur ve bunun üzerinde düşününce, filmlerinde duygunun eksik olduğunu fark eder. Ancak Erksan hiçbir zaman beklentiye cevap verip, popüler izleyici kitlesinden kolay beğeni toplamaz. Klasik Yeşilçam melodramlarının dışında yeni arayışlarda olduğu için filmleri yeterince izlenmez. Erksan, hayatının neredeyse tamamını kimsesizlik içinde geçirmiştir. Bu yalnızlık, filmlerindeki dramatik tiplere de eşlik etmiştir.

1962 yılında *Yılanların Öcü* filmini çeker; gösterimleri, ideolojik denebilecek, farklı tepkiler alır. *Susuz Yaz* adlı filminin 1964 yılı Berlin Film Festivali'nden *Altın Ayı* ödülü almasıyla dikkatleri üstüne çekmiş, bunun itkisiyle Türk Sinematek Derneği'ni kurmuştur. 1966 senesinde en kişisel damgasını taşıyan yapıtlarından *Sevmek Zamanı* gösterime girer. Bunu uzun soluklu, tutkulu ve nefret dolu bir ilişkiyi anlattığı *Kuyu* filmi takip eder.

Metin Erksan radikal denebilecek bir hayat yaşamış ancak hiçbir ideolojinin militanlığını yapmamıştır. Sansürle savaşmış, uluslararası festivallerde en büyük ödülü almış ama yine de devletten destek alamamıştır. Buna rağmen devletin varlığını savunmaya devam etmiştir. 70'li yıllarda seks filmleri furyası olarak isimlendirilen filmler, Türk ailesini sinemalardan uzaklaştırır ve Türk sineması varoluşsal krizin etkisiyle Erksan gibi birçok usta yönetmenini kaybeder. Bu Erksan'ı sinirlendirir ve bu öfkeyle Amerika'ya gider. 12 Eylül darbesi ile geri dönüşsüz yola giren Türk sineması, bir duraklama dönemine girer. Ölmeden önce yüklerinden kurtulmak isteyen Erksan, ülkeye ve millete olan vefa borcunu kitaplarıyla dile getirir. İlk olarak bir Atatürk filminin nasıl olması gerektiğiyle ilgili bir yazı yazar. 80'li yıllarda unutulma dönemi yaşar. 90'lara gelince bu dönemi geride bırakmak ister. Cumhuriyet Gazetesi'nden gelen teklifle gazete yazmaya başlar. Yaşamının son yıllarında üretmeye devam eder. Bazı üniversitelerde ders verir. 2003'te devletçi bir ödülle ödüllendirilir. Cumhurbaşkanı'nın övgülerini alan Erksan çok duygulanır. Yaşı 83'e dayanmıştır. 4 Ağustos 2012'de hâlâ yapacağı filmlerin hülyâlarıyla gözlerini kapar.

Kaynak kitap: Mücahit Gündoğdu; "Metin Erksan: Kuyu'da Bir Yönetmen".

Ekler: (Kaynak: ideafilm.co)

METİN ERKSAN FİLMOGRAFİSİ (YÖNETMENLİĞİNİ YAPTIĞI)

Aşık Veysel'in Hayatı (1952)
Beyaz Cehennem (1954)
Yolpalas Cinayeti (1955)
Ölmüş Bir Kadının Evrakı Metrukesi (1956)
Çakıcı Geliyor (1958)
Hicran Yarası 1959
Gecelerin Ötesi (1960)
Şoför Nebahat (1960)
Mahalle Arkadaşları (1961)
Oy Farfara Farfara (1961)
Yılanların Öcü (1961)

Sahte Nikah (1962)
Acı Hayat (1962)
Çifte Kumrular (1962)
Susuz Yaz (1963)
İstanbul Kaldırımları (1964)
Suçlular Aramızda (1964)
Sevmek Zamanı (1965)
Ölmeyen Aşk (1966)
Ayrılısak da Beraberiz (1967)
Kuyu (1968)
İki Günahsız Kız (1969)
Ateşli Çingen (1969)
Dağlar Kızı Reyhan 1969
Sevenler Ölmez (1970)
Eyvah (1970)
Hicran 1971)
Makber (1971)
Feride (1971)
Keloğlan'la Can Kız (1972)
Süreyya (1972)
Dağdan İnme (1973)
Şeytan (1974)
İntikam Meleği (1976)
Sensiz Yaşayamam (1977)

TV DİZİSİ

Preveze Öncesi (1982)

TV FİLMİ

Bir İntihar (1975)
Geçmiş Zaman Elbiseleri (1975)
Hanende Melek (1975)
Müthiş Bir Tren (1975)
Sazlık (1975)

BELGESEL

Nehir ve Uygarlık (1959)

ALDIĞI ÖDÜLLER

En İyi Senaryo – Türk Filmleri Yarışması, Gecelerin Ötesi filmi ile (1961)
En İyi Film – Berlin Film Festivali, Susuz Yaz filmi ile (1964)
Merito Biennale – Venedik Film Festivali, Susuz Yaz filmi ile (1964)
En İyi Yönetmen – İzmir Enternasyonal Fuarı 1. Film Şenliği, Suçlular Aramızda filmi ile (1965)
Altın Madalya – Kartaca Film Festivali, Yılanların Öcü filmi ile (1966)
En İyi Yönetmen – 1. Adana Altın Koza Film Şenliği, Kuyu filmi ile (1969)
Onur Ödülü – 24. Antalya Film Şenliği, Kuyu filmi ile (1987)
Kültür ve Sanat Büyük Ödülü – Türkiye Cumhuriyeti Devleti Kültür ve Turizm Bakanlığı (2003)
Teşekkür Plaketi – Film Yazarları Derneği (2003)